

Ik dacht dat jij

Ander werk van Joke van Leeuwen

Theo Thijssen-prijs 2000
Gouden Ganzenveer 2010
Constantijn Huygens-prijs 2012

POËZIE

Laatste lezers (1994) C. Buddingh'-prijs
Vier manieren om op iemand te wachten (2001)
Wuif de mussen uit (2006) Nominatie vsB Poëzieprijs
Hoe is 't. Gedichten in 't Stad (2010)
Grijp de dag aan (2010)
Half in de zee (Gedichtendagbundel, 2012)
Het moet nog ergens liggen (2016)
Levenslust (2019)
Aan tafels (2022)

PROZA

Vrije vormen (roman, 2002)
Alles nieuw (roman, 2008) Shortlist AKO Literatuurprijs
Feest van het begin (roman, 2012)
Bekroond met de AKO Literatuurprijs
De onervarenen (roman, 2015) Shortlist Libris Literatuur Prijs
Hier (roman, 2018) Longlist Libris Literatuur Prijs en
BookSpot Literatuurprijs
Mijn leven als mens (roman, 2021)

KINDERBOEK (EEN KEUZE)

Iep! (1996) Woutertje Pieterseprijs, De Gouden Uil,
Zilveren Griffel
Toen mijn vader een struik werd (2010) Vlag en Wimpel
Mooi boek (2015) Zilveren Griffel
Toen ik (2017) Zilveren Griffel
Hee daar mijn twee voeten (2019) Vlag en Wimpel
Beginnelingen (2022)
Ik ben HIER! (2022) Shortlist Woutertje Pieterse Prijs
Dát bedoel ik, zei de zalm (2023)

Joke van Leeuwen

IK DACHT
DAT JIJ



Amsterdam · Antwerpen
Em. Querido's Uitgeverij BV

2023

Dit is fictie, er komen geen bestaande
personen in voor.

Copyright © 2023 Joke van Leeuwen
Voor overname kunt u zich wenden tot
Em. Querido's Uitgeverij BV, Weteringschans 259,
1017 XJ Amsterdam.

Omslag Roald Triebels
Omslagbeeld Egon Schiele (1890-1918),
Zwei stehende Akte (1913), Bridgeman Images
Foto auteur Brenda van Leeuwen

ISBN 978 90 214 8302 3 / NUR 301
www.querido.nl
www.jokevanleeuwen.com

Het eerste wat me aan haar was opgevallen waren haar donkere, sterk golvende haren, zulke haren zijn meer dan ze lijken, zoals Zwitserland groter zou zijn als je het strak kon trekken. Ik heb daar vroeger lange bergwandelingen gemaakt, met een vriend die ik nu niet meer zie. De steile hellingen, de afgronden, weten dat als je dood wilt je maar twee stappen opzij hoeft te zetten. Dat was nog voor ik mijn eerste vrouw ontmoette, met wie ik Lotta kreeg, een prachtige baby, wel een huilbaby en ik heb gevoelige oren. Ik begon weer te roken, wat die vrouw irritant vond en slecht voor het kind, maar als ik wil roken, ben ik vrij om te roken. Nu is Lotta zestien, ik heb haar sinds haar zevende niet meer gezien. Ze hield destijds van jonge olifantjes, terwijl die beesten meteen na de geboorte al zo groot zijn als destijds de tweezitsbank bij

mijn ouders, zo'n bollend geval van uitgedroogd grijsgeverfd leer waar mijn vader met zijn schriële lijf in wegzonk terwijl hij mij vertelde wat ik moest denken over de wereld. Hij had een stuk of zes in een mal gegoten meningen. Soms kon hij naar me kijken alsof hij teleurgesteld was dat hij geen meegaand kind had verwekt. Later, toen mijn moeder was gestorven, ging ik elke maand naar hem toe en liet ik hem zijn meningen mompelen terwijl hij langzaam maar zeker door die bank werd verzwolgen. Er waren behalve ons beetje familie maar drie andere mensen bij zijn crematie, in een stad van tachtigduizend zielen. Ze zeiden dat hij een goed mens was geweest, maar hij heeft me wel twee keer een fiks pak rammel gegeven, omdat ik mijn moeder zou hebben uitgedaagd. Je komt niet aan je moeder! had hij geroepen.

Ik heb een keer een dubbelportret van hen geschilderd en dat cadeau gedaan, ze waren er verguld mee, dat zeiden ze zo, dat ze verguld waren, ze waren ook blij dat ik hen herkenbaar op het doek had gezet en niet zo raar als op sommige reproducties van beroemde schilderijen die ze hadden gezien. Ja, het waren hun nog herkenbare hoofden, maar later zou niemand meer weten hoe die twee op dat dubbelportret heetten. Mijn ouders zeiden dat ik niet onderdeed voor Van Gogh, van die schilder hadden ze ook reproducties gezien. Ik zei dat

Van Gogh overschat werd, dat je alleen maar echt beroemd werd als iemand anders je beroemd maakte, ik zei dat mijn stijl trouwens net zo goed vernieuwend was, en dat men daar nog wel achter zou komen.

Mijn ouders zijn vijfenvijftig jaar samen geweest. Zij noemde hem Baasje en hij noemde haar Duifje. Baasje en Duifje, langer dan een halve eeuw.

Ik wist niet of Lotta nog van jonge olifantjes hield. Als peuter was ze gek op jonge olifantjes. Ze at toen tergend langzaam, alsof elk hapje eerst langs de Keuringsdienst van Waren moest. Ik denk dat ze het expres deed, om te treiteren, al was haar met eten besmeurde smoel in de lachstand onweersaanbaar. Ik heb een reeksje geschilderd van bekende mensen met een besmeurde smoel, ik denk niet dat een ander al op dat idee was gekomen. Ik heb ook geprobeerd om Lotta te schilderen zoals ze er inmiddels zou kunnen uitzien. Ze leek op mij. Ik heb in de tijd na dat huwelijk een poos schilderles gegeven, maar dat beviel me niet echt. Er was één leerling bij, een meid van een jaar of twintig, die was echt goed, die heb ik gestimuleerd, die zal me later dankbaar zijn dat ik haar op weg heb geholpen. Van de rest vroeg ik me af wat ze daar deden behalve ervoor zorgen dat ik een schamel inkomen kreeg. Eentje is eens huilend weggelopen omdat ik hardop heb gezegd dat ze beter thuis een

trui kon gaan breien, als ze dat tenminste wél kon, breien, maar dat zou ze vast ook niet kunnen. Ze heeft haar beklag gedaan bij de directeur van dat instituut, maar ik denk dat ze beter af was met gewoon horen dat het niets voorstelde wat ze deed, dat ze er niets van kon, want er wordt al genoeg lelijks gemaakt. Ik zei het misschien te dicht bij haar gezicht, maar zo erg is dat niet, je moet geen watje zijn in de kunstwereld.

Ja, het eerste wat me opviel waren Zigi's donkere, golvende haren. En haar ogen, ze had prachtige bruine ogen. En daarna leerde ik haar hele lichaam kennen. Ze hield zich al meteen niet in, Zigi, alsof ze tekort was gekomen.

Zigi is violiste, ze is erg goed, ik was trots op haar, dat zei ik tegen anderen, alle anderen, het gaf niet wat voor anderen, dat ik trots op haar was, al zou ik me, maar dat zei ik er niet bij, zelf nooit willen laten bepalen door één instrument, en dan ook nog een waarvan ze een vlek in haar hals had gekregen, een rode verdikking. Ein Geigerfleck. Het instrument had zich min of meer grensoverschrijdend gedragen. En haar linkerpols moest ze voortdurend onnatuurlijk draaien en ze moest haar vingers laten trillen. Ze zat met haar gezicht boven op haar werk. Ik hoorde haar in het begin vaak oefenen in de woonkamer, klassieke stukken, dode componisten. Ze speelde geen beroemde solopartijen, ze was een van de zitters in het zwart. Mijn atelier lag in de tuin. We hadden een klein, vrijstaand huis. Ik kan niet goed tegen burens. Soms kon ik ook niet

goed tegen dat oefenen, dat instuderen, dat herhalen. De afstand tussen mijn atelier en de woonkamer was maar drie meter. Ik wilde stilte als ik stond te schilderen. Ik had haar voorgesteld om boven van het kamertje naast onze slaapkamer een oefenhok te maken, met absorberende wandpanelen, die ik extra kon bekleden met van die grote eierdozen waar dertig of veertig stuks in kunnen. Ze reageerde niet echt. Ze zag het misschien niet voor zich. Te weinig technisch inzicht.

Ik had het lek in de badkamerkraan voor haar gerepareerd, want zoiets kon ze dus niet. Zelf zat ik nooit meer in bad. Zodra ik erin zat dacht ik: wat doe ik hier. Het is hard aan je kont en je zit in je eigen vuil. In het begin ging ik eens bij Zigi in bad zitten, omdat ze dat feestelijk vond, maar ik kon mijn benen niet goed kwijt, ik zei dat ik in de tijd dat ik daar krap in dat harde ding zat ook aan mijn jongste schilderij had kunnen werken, en ze antwoordde in van die slijmjurkentaal dat ik best wat meer in het nu kon zijn.

Ik bèn in het nu, zei ik, en in het nu wil ik hier wég.

Zigi zat wel graag in bad. Eén keer deed ze er de deur bij op slot, want ze wilde even alleen zijn. Dat riep ze toen ik tegen die deur bonkte, omdat het een belediging was om hem op slot te draai-

en, ten eerste was de badkamer ook van mij en ten tweede moest ze naar mijn pas voltooide schilderij komen kijken, want dat markeerde een nieuwe wending in mijn oeuvre. Nachtelijke scènes, veel omber en gebrande sienna, je zag iets wat er misschien niet was, ik noem het multi-interpretabilisme. Ik werk met acryl, want olieverf droogt te langzaam. Ik werk ook graag groot, dit schilderij was twee meter breed. Ik wilde steeds groter werken. Ik gebruik het liefst fikse varkensharen penselen, breed, hard, geen gepriegel. Ik noem al mijn schilderijen *Untitled*, met een nummer erbij, want een titel beïnvloedt de beschouwer. *Untitled* is ook een titel, maar wel de meest titelloze titel. Er zijn er die de poverheid van hun maaksels opleuken met zogezegd poëtische titels, ga dan gedichten schrijven.

Ik had dit schilderij meteen op mijn internet gallery gezet, al bleef er in het klein te weinig over van het mysterie.

Zigi zat maar in dat bad, dus ik riep door de deur dat ze moest opschieten, en zij riep terug dat ze daar zat om te ontspannen en dat ik haar even alleen moest laten, maar ze had me niet te vertellen wat ik moest. Het interesseerde haar dus niet, het interesseerde haar niet dat ik mijn schilderkunst een nieuwe wending had gegeven.

Ze kwam in haar badjas naar mijn atelier gesloft,

haar haren verstoppt in een handdoek als een tulband. Te laat natuurlijk.

Ze wilde graag zien wat ik had gemaakt, zei ze, maar ze had het ook even nodig gehad om in bad te kunnen ontspannen en ze zat er nog maar net in toen ik op de deur begon te bonken, ik snapte toch wel dat ze er niet maar twee minuten in wilde zitten?

Ja, ik weet ook wel dat je in bad zat, zei ik, ik ben geen klein kind!

Ze was te laat, het schilderij stond in zijn volle twee meter tegen de wand, de achterkant naar voren.

Laat het nou even zien, zei ze, ik wil het graag zien.

Ze snapte niet dat ze zeurde en dat ze meteen had moeten komen. Ze was duidelijk niet geïnteresseerd, ze dacht alleen maar aan zichzelf, Zigi.

Haar tulband zakte scheef. Ze kreeg het te koud in alleen een badjas.

Ik kocht een bloes voor Zigi, omdat ik zo van haar hield. Een zwarte, want ze droeg vaak zwart. Ik dacht dat ze blij zou zijn dat ik haar een bloes gaf, dat ze die zou dragen en dat ik dan naar haar zou kijken, met haar ronde borsten en het heuveltje van haar buik in een bloes die ik haar had gegeven. Een dure. Maar hij paste niet. Te strak. Tussen de knopen openden zich mondjes waarachter ik haar beha kon zien zitten.

Jammer, zei ze, het is mooie stof, kan ik hem ruilen?

Nee dus, het was de laatste. Ze kon hem niet ruilen. Er viel niets te ruilen.

Ik heb hem weer in de plastic zak gepropt.

Ze zei dat ze hem aan iemand anders zou geven. Hoe kón ze op zo'n gedachte komen. Die bloes was voor haar, niet voor iemand anders. Nu moest ik hem weggooien.

Ik stuurde mijn dochter Lotta ansichtkaarten en kreeg er nooit een terug. Wat had iemand van haar leeftijd aan ansichtkaarten. Lotta zat natuurlijk alleen maar op social media, alles in de cloud, wat moest ze met plaatjes die niet bewogen, een beeld moest voor die kinderen elke twee seconden veranderen, anders was het saai.

Ik zag Lotta dus voor het laatst toen ze zeven was. Toen was ze nog steeds dol op jonge olifantjes.

Twee jaar eerder was ik eens met haar in de dierentuin geweest. Ze rende meteen naar een schommel, het leek of ze in die hele dierentuin alleen die schommel interessant vond, of alle dieren die daar gevangenzaten haar niets konden schelen. Ik heb haar een paar minuten op die schommel laten zitten en toen duidelijk gezegd dat we naar de dieren gingen kijken, en we liepen samen over de paden die bedekt waren met vermalen schelpen en we stonden stil bij futloos in hun lot berustende leeuwen, tot we bij de olifanten kwamen en Lotta zich meteen verbonden voelde met een jong dat zich half onder zijn moeder verschool, en toen we meer fauna hadden aanschouwd dan haar kleine hoofdje kon verwerken, wilde ze in de winkel waar we doorheen moesten om de uitgang te bereiken per se een knuffel in de vorm van een olifantje, een olifantje met een huid van aaibare stof in plaats van stug rimpelend leer. Ik kocht er een voor haar, ze

hield hem tegen zich aan, streelde haar eigen wang met die aangepaste olifant en keek onder het slurfje, waar ze geen bekje vond, en onder het staartje, waar ze geen poepgaatje vond, en ze zei dat ze nooit eerder zoiets moois had gekregen.

De paar jaar dat ik haar nog meemaakte was ze verknocht aan die knuffel, ze sliep er elke nacht mee, en toen ik haar niet meer zag, maakte ik mezelf wijs dat die knuffel haar blijvend aan mij zou doen denken, ook als de naden loslieten.

Ik heb Lotta een keer geschilderd, van een oud fotootje, ik heb me voorgesteld hoe dat gezichtje er nu zou kunnen uitzien, hoe het de eerste trekken van beginnende volwassenheid verried. Ik gaf haar een verveelde blik, alsof de wereld haar niet beviel, maar ja, ze zat er nu eenmaal op, op die wereld, door mijn zaad zat ze er nu eenmaal op. Toen ik zelf die leeftijd had vond ik alles en iedereen dom.

Misschien had Lotta van dat lange haar als toneelgordijnen die ze kon sluiten door naar beneden te kijken. Voorhangsel. Ik moest gissen of haar borsten kleiner of groter waren dan die van haar moeder, of de zwarte bloes die ik voor Zigi had gekocht Lotta wél zou hebben gepast, of ze het irritante kuchje van haar moeder had geërfd, alsof er voortdurend vervuilde lucht in huis hing, of ze haar gezicht volsmeerde met nepblosjes en rouwranden

rond haar ogen, of ze een beetje kromliep van verlegenheid vanwege al dat ontembare uitgroeien, of ze er juist mee koketteerde in een glimmende bloes met genoeg knoopjes open om zo'n door een push-upbeha op weg geholpen gleufje zichtbaar te maken. De sulcus intermammarius. Ik heb Latijn gehad.

Zigi zei dat ik eens contact zou moeten zoeken met mijn broer, dat die zou kunnen bemiddelen, zodat ik Lotta weer eens zou ontmoeten. Wat wist zij ervan, ze had zelf geen kinderen, en dan toch denken dat ze het beter wist.

Ze had een pakje ansichtkaarten gevonden met jonge dieren, ergens in een bewuste winkel, zei ze. Ze had er speciaal voor mij naar gezocht, naar een kaart met een jong olifantje, en die zat ertussen.

Ik stuurde de kaart toch maar naar Lotta, in een envelop. Ze woonde in een Oostenrijks dorp, haar moeder was verliefd geworden op een Oostenrijker en daardoor moest Lotta nu in Oostenrijk wonen en in Oostenrijk naar school gaan en een andere taal spreken met een accent dat ze vast meteen herkenden als buitenlands, zodat ze daar niet zouden ophouden haar te vragen waar ze eigenlijk vandaan kwam en haar zouden inpeperen dat ze ergens anders was geboren en dat haar tongval als het erop aankwam niet de juiste was. Achter op de ansichtkaart had ik geschreven dat ik van haar hield,

als haar enige echte vader, dat ze vroeger gek was op jonge olifantjes en dat ik nooit zou vergeten hoe fijn we het samen hadden.

Ik tekende er een vogel bij, in volle vlucht, ik hoopte dat ze besepte wat zo'n origineel waard was.